

JURIS SPRUKULIS. Kooperatīva «Piena loģistika» padomes priekšsēdētājs. Ivetas Tomsones foto

«Piena loģistika» – pārmaiņas un sadarbības plāni

Latvijā viens no lielākajiem piensaimnieku kooperatīviem «Piena loģistika» piedzīvojis pārmaiņas – maija beigās kopsapulcē izveidota padome un jaunajā valde. Par pārmaiņām kooperatīvā un tā darbības plāniem saruna ar «Piena loģistika» padomes priekšsēdētāju, saimniecības «Vecsiljāņi» un zīmola «Ievas siers» īpašnieku JURI SPRUKULI.

Kādēļ «Piena loģistika» izlēma mainīt pārvaldības struktūru, izveidojot padomi un pārvelot valdi?

Pārmaiņas bija paredzētas, sākoties kovīdā, un to atbalstīja iepriekšējais valdes priekšsēdētājs Agris Ludriks. Mēs visi esam piedzīvojuši «Triķāta KS» laikus, un visi bijušie šī kooperatīva valdes locekļi, tostarp arī es, esam maksājuši galvojumu par kredītlīniju «Latvijas pienam», ko kooperatīvs aizņēmas finanšu institūcijā «Altum», bet, kā zināms, projekts mums līdz galam neizdevās. Mums ir liela pieredze ar kooperatīva struktūru, valdes atbildība ir viena lieta, padomes – cita. Padomi neizveidojam, lai izvairītos no atbildības, bet pamatā ir apsvērums, ka valdē darbojas profesionāļi, viņi nav zemnieki. Padomes uzdevums ir dot padomus izpildībai – valdei, un tās sastāvā ir zemnieki – īpašnieki.

Visās krīzēs notiek kādas pārmaiņas, arī šajā mēs, visi kooperatīva biedri, sapratām, ka ir pienācis īstais laiks mainīt statūtus un vadības struktūru. Ievēlēja padome un tālāk izvēlēja valde. Tajā darbojas tie paši cilvēki, kas kooperatīva administrācijā, viņi ir sevi pierādījuši, ar labu pieredzi. Valdes priekšsēdētājam Andrim Ozoliņam ir liela pieredze loģistikas jautājumos, valdē ievēlēja arī Rudīte Bendzule, pieredzējusi piena iepirkuma speciāliste. Valdē ir arī kooperatīva galvenā grāmatvede Daina Kolupajeva. Tātad valdē ir savas jomas profesionāļi, kuri kooperatīvā strādājuši no pirmās dienas. Nekādu brīnumu nav, strādājam un ejam uz priekšu pragmatiski.

«Piena loģistika» bija starptautiskā kooperatīva, kam pērnā gada beigās un šā gada sākumā

iepirkuma cena tika samazināta visstraujāk un bija, iespējams, starptautiskā kooperatīvā. Jums šogad izdevies papildināt biedru rindas ar lielām un spēcīgām saimniecībām no Kurzemes pusē – a/s «Pampāji» un SIA «Brūzilas AV». Ar kādu motivāciju šie saimnieki pievienojās?

Jebkuram normāli domājošam piensaimniekam Latvijā vairs nav svarīgs tas puscents, ko kāds uzbrīdi pasola vairāk. Protams, tas dažkārt var būt izdzīvošanas jautājums, bet svarīga ir sapratne, ka viens nav un nevar būt cīnītājs. Mēs jau to esam sapratuši iepriekš. Kaut arī esam cietuši finanšiālus zaudējumus savas idejas dēļ, bet ir brīži, kad esam arī ieguvuši. Skatoties ilgtermiņā, man šķiet, ka esam vairāk ieguvuši nekā zaudējuši.

Ko esat ieguvuši?

Man kā kooperatīva biedram nekad nav bijis satraukuma, kur likt pienu un vai par to saņemšu samaksu. Arī šajā krīzes situācijā. Man nav jāuztraucas, ka pārstrādes uzņēmums vienā dienā var pateikt, ka tam nav vajadzīgs manis ražotais piens, lai liktu, kur gribu.

Gada sākumā pārstrāde par kooperatīva pienu izdomāja maksāt viszemāko cenu Latvijā, šķiet, tādējādi cenšoties parādīt, kam te vara.

Tādēļ jau mēs esam kooperatīvā. Ja tie tiktu iznīcināti, ražotājiem būtu vēl lielākas iespējas manipulēt ar katru ražotāju atsevišķi un stāstīt visādus pekstiņus, ko daudzi iepriekš no mums ikdienā ir pieredzējuši. «Piena loģistika» mērķis ir sadarboties ar citiem kooperatīviem, apvienoties, maksimāli konsolidēt piena apjomu, lai radītu lielāku ietekmi tirgū.

Protams, ideāli risinājums būtu ceļš, ko iet piensaimnieki Igaunijā, veidojot «E-piim» rūpnīcu un apvienojoties ar Latvijas kooperatīvu «Piena ceļš». Nopietna, ar lielām investīcijām un, cerams, efektīva pārstrāde, kas pieder zemniekiem, – tas ir risinājums. Bet tam jābūt efektīvam risinājumam, jo ir precedenti, kur kooperatīviem pieder mazas pārstrādes, kas ražo labus produktus, bet ar ekonomiku varētu būt krietni labāk.

SAIMNIECĪBA. Jura Sprukula vadītā z/s «Vecsiljāņi» bieži uzņem nozares speciālistus no Latvijas un pasaules. Šovasar viesojās Starptautiskā piena pētniecības tīkla IFCN konferences dalībnieki no 30 valstīm. Saimniecību izrādīja Jura dēls Reinholds Sprukulis.

Mēdz teikt, ka kooperācija ir risinājums mazo saimniecību dzīvotspējai. «Piena loģistikā» stājas aizvien vairāk tieši lielas un spēcīgas saimniecības. Kādēļ tā?

Kas ir lielais saimnieks? Mēs katrs atsevišķi esam mazs, mums katram atsevišķi ir 20, 30 un 40 tonnas piena, tas, skatoties tirgus mērogā, nav nekas. Var jau teikt, ja tev ir fūre piena, tad esi liels. Uzdevums ir maksimāli konsolidēt lielu piena apjomu. To saprot gan mazi, gan lieli piena ražotāji, tostarp SIA «Pampāji» vadītājs Mārtiņš Vaļko, kas mums pievienojās tieši tajā laikā, kad piena cena mums samazinājās no 40 un vairāk centiem līdz 28 centiem. Esmu runājis ar Mārtiņu, viņš nenozēlo, ka iestājies kooperatīvā, jo ikdienā vienam cīnīties ar pārstrādes uzņēmumu nav viegli. «Piena loģistikā» vienmēr ir bijusi caurspīdīga darbība, un man kā īpašniekam pieejami finanšu dati. Redzam, ka darbojamies labi, strādājam ar peļņu un attīstāmies.

Kāda ir situācija pašlaik?

No 1. jūlija piena cena pakāpās par puscentu, sasniedzot 35 centus/kg.

Labas rādītājs, ņemot vērā nestabilitāti piena tirgos. Kā panācīt kāpienu?

Mēs skatāmies finanšu plūsmu, veidojam uzkrājumus un varam saviem biedriem samaksāt. Kooperatīva rīcībā ir 280 t piena dienā, tas kaut ko nozīmē, uzņēmumi ar mums vairāk rēķinās.

Lai arī tirgus dati rāda stagnāciju, ir pieaudzis pieprasījums pēc piena?

Tirgus stagnē, bet mums ir liels apjoms. Sajūta gan tāda, ka pienu vajag, tikai samaksāt nevar. To mums saka valdes priekšsēdētājs. Uzņēmumi labprāt gribētu maksāt vairāk, taču globālais tirgus stagnē, pieprasījums neaug. Kolīdz parādītos kāds gaismas stariņš, gan jau arī mūsu uzņēmumi ātri reaģētu.

Vai ir kāds risinājums stabilitātei piena tirgū? Ministrs Didzis Šmits jau gada sākumā rosināja ieviest ilgtermiņa līgumus, un pie šādu līgumu koncepcijas joprojām turpinās darbs. Vai ilgtermiņa līgumi līdzēs?

Šādus līgumus ieviest ministrs rosināja, kad sākās krīze. Doma ir pareiza. Diskutējot par tiem,

klusis skaidrs, ka valsts nevar iejaukties biznesā. Doma ir veidot ilgtermiņa līgumus, balstoties uz vidējo Baltijas + Polijas piena cenu. Šādi līgumi jau pastāv, mums šāds līgums ir ar kooperatīvu «Valio».

Vai ir īstermiņa risinājums? Man nav atbildes. Valstij, precīzāk, ministrijas politikajai vadībai, būtu jāvērtē procesi lauksaimniecībā kopumā, tostarp tendences piena ražošanā un pārstrādē no efektivitātes viedokļa. Iespējams, jāizvērtē iespējas stimulēt kooperatīvu apvienošanu piena apjoma konsolidēšanai ar mērķi veidot līdzīgu darbību kā Igaunijas «E-piim». Varbūt arī kopā ar «E-piim». Ir jārunā, jātiekas, mums nav ambīciju būt pašiem par sevi. Mēs runājam ar «E-piim», runāsim ar «Māršavu» un citiem. Runāsim ar zemniekiem, kuri, iespējams, nav līdz galam uztvēruši kooperācijas ideju un katru mēnesi cīnās par puscentu, ko saņem vairāk no sava iemīļotā piena pārstrādes uzņēmuma.

Esam pieredzējuši, kolīdz kāds kooperatīvs kļūst ietekmīgāks tirgū, sākas tā biedru pārpirkšana. Tas notiek joprojām?

Nu, protams. Mierīgs pieredze ne tikai piensaimniecībā, bet arī lauksaimniecības preču tirdzniecības uzņēmums, kam ir daudz klientu, kas gan ir, gan nav kooperatīvos, un ļoti ātri pienāk ziņas par tendencēm. Nākas secināt, ka Latvijā darbojas piena birža, kuras cenu var noskaidrot, izlasot «Piena loģistikas» sūtītās izziņas saviem biedriem. Pārējie tad uzliek puscentu vai centu vairāk, lai tikai zemnieks nesadomātu stāties kooperatīvā. Tāda ir realitāte.

Šopavasār pēc Īrijas piensaimniecību apmeklējuma savu attīstības stratēģiju izstrādājis Latvijas Lauksaimniecības kooperatīvu asociācija. Tajā plānots mērķtiecīgs darbs kooperatīvu paplašināšanā ar perspektīvu veidot savas mazās pārstrādes Latvijas reģionos, novirzot piena ceļus no esošiem pārstrādes uzņēmumiem. Kā vērtē šādu attīstības plānu?

Ļoti pozitīvi. Svarīgi saprast ekonomiku, ko novēlu otrās pakāpes kooperatīvam «Baltu piens», kas iegādājies ražotni

«Elpa».

Atgriežoties pie jautājuma, ko valsts, ministrija var darīt tad, ja tiek atbalstīta kooperācija un piena konsolidēšana, jāliek lietā visi iespējamie paņēmieni, kas ir ministrijas rīcībā, lai to veicinātu. Ja piena ražotāji un pārstrāde nevar atrast kopsaucēju un katrs rauj deķīti uz savu pusī, tad viens no instrumentiem būtu, atvēlot publisko finansējumu pārstrādei, iekļaut kritērijos sadarbību ar kooperatīviem.

Lai arī es pēc būtības esmu īsts latvietis viensētnieks, es saprotu, ka nav cita ceļa kā kooperācija. Lai arī man ir sava mazā piena pārstrāde «Ievas siers», režu, ka tas tāpat nav risinājums.

Savulaik, dibinot «Piena loģistiku», vienojāties, ka kooperatīvam nekad nebūs savas pārstrādes. Joprojām turaties pie šī uzstādījuma?

Pirms astoņiem gadiem tas bija prātīgs lēmums, lai mēs saglabātu kooperatīvu. Šis jautājums ir kopsapulces un padomes ziņā. Mans personisks viedoklis – kāpēc ne, varbūt varam ko mainīt, ņemot vērā mūsu pieredzi. Esam gan īstenojuši vienu no lielākajiem zināmajiem projektiem, lai apsvērinātu zinājumus, lai gan arī tur bija dažādi blakus faktori, tostarp Krievijas embargo noteikšana Latvijas produktiem. Tas nebija viens apstāklis.

«Piena loģistika» viena nevar izveidot pārstrādi, mums par to ir sapratne. Mēs vieni neesam spēks, bet, ja apvienojamies ar citiem spēlētājiem, – kāpēc ne?

Vai un pie kādiem nosacījumiem «E-piim» rūpnīca, kas, kā saka projekta īstenotāji, būs efektīvākā Eiropā, var pagriezt Latvijas piena upes uz bagātākiem krastiem?

Turam īkšķi, lai viss izdotos. Investīcijas ir riski ir lieli, pozīvi, ka projekta partneri ir «Interfood», profesionāļi globālajā tirdzniecībā. Tādēļ «Piena loģistika» jau tagad realizē daļu piena «E-piim», un mums ir ilgtermiņa līgums.

Vai vērtējat iespējas iestāties «E-piim» kooperatīvā?

Vērtējam gan. Mums ir bijušas sarunas, ja biedri kopsapulcē nolems, tad tā darīs.

Iveta Tomsone,
Žurnāla «Latvijas Lopkopis»
redaktore